

Mirroring Mortification

פרשת פנחס תשפ"ה

1 IDBAR/NUMBERS

PARASHAS PINCHAS

27 / 21 — 28 / 12

¹⁵ Moses spoke to HASHEM, saying, ¹⁶ "May HASHEM, God of the spirits of all flesh, appoint a man over the assembly, ¹⁷ who shall go out before them and come in before them, who shall take them out and bring them in; and let the assembly of HASHEM not be like sheep that have no shepherd."

¹⁸ HASHEM said to Moses, "Take to yourself Joshua son of Nun, a man in whom there is spirit, and lean your hand upon him. ¹⁹ You shall stand him before Elazar the Kohen and before the entire assembly, and command him before their eyes. ²⁰ You shall place some of your majesty

upon him, so that the entire assembly of Israel will pay heed. ²¹ Before Elazar the Kohen shall he stand, who shall inquire for him of the judgment of the Urim before HASHEM; at his word shall they go out and at his word shall they come in, he and all the Children of Israel with him, and the entire assembly.

²² Moses did as HASHEM had commanded him. He took Joshua and stood him before Elazar the Kohen and before the entire assembly. ²³ He leaned his hands upon him and commanded him, as HASHEM had spoken through Moses.

3 The Call of the Torch - R. Munk (374)

20. ונתתה מהודך עליו — You shall place some of your majesty upon him. The Midrash compares the transmission of Moses' splendor to a candle lighting another candle. Rashi explains that הוד, majesty, refers to the radiance of Moses' face. He quotes the Sifrei to interpret מהודך, some of your majesty, but not all of it. We can infer from this that whereas Moses' face was like the sun, which is an inexhaustible source of energy, Joshua's face was like the moon, which benefits from the sun's light and reflects its rays. Joshua did not have the power to create a new order on his own, nor to bring about miracles from Hashem as Moses did. It has been noted that the initial letters of the first six words of v. 17 are equal in numerical value to the word לבנה, moon (Zichron Shmuel). [See also the commentary to v. 23.]

ד משה עזרנו - ר' מנחם מנדל (375)

וההסבר בזה - ע"פ האמור, שביום ההולדת חוזר ונשנה ענין הלידה, חידוש המשכת החיות בו, ולכן, כשם שבלידתו קיבל חיותו ע"י המזל שנולד בו, הרי גם ביום הולדתו בכל שנה ושנה חוזר ונשנה המשכת חיותו ממזל זה, ובאופן שמזל זה (שנולד בו) עוזר לו, עד לעזר באופן של התגברות, כלשון הכתוב: "וגבר" מזלו גובר.

ועפ"ז, ענין השמחה ונתינת שבח והודיה ביום ההולדת דכל אחד ואחד מישראל, הוא לא רק ביחס למאורע דהלידה בפעם הראשונה (שנזכר ביום זה), אלא גם ביחס לענין הלידה כפי שנעשה ביום זה ממש, שחוזר ונשנה המשכת חיותו ע"י מזל זה (ובאופן שהמזל שנולד בו עוזר לו, עד לעזר באופן של התגברות "וגבר ישראל"), המשכת חיות חדש על כל השנה כולה.

8 באר ש

וכעת נבין שקרני ההוד שזכה להם משה, הוא אותו האור הגנוז שעל ידו צופה התינוק במעי אמו מסוף העולם ועד סופו, ובו לומד הוא את כל התורה, שהרי פירש"י (שבת שם) "ומשה יקח את האהל לשון בהלו נר, והוא היה קירון עור פניו, ומפורש בזה"ק (ח"א — ל"א ב') שקירון עור פניו היה מאור הגנוז.

וזה שברוכו רבנו את ר' אמי (ברכות י"ז, א') עיניך יאירו במאור תורה, כלומר, שיוזכה בלימודו בתורה לגילוי האור הגנוז, ועל כך נתקן בברכת "אהבת עולם" (בשחרית) "והאר עינינו בתורתך", היינו שענינו יאירו מאורו האור, כדי שעל ידו נוכל להבין את דברי התורה.

ולפיכך אמרו (שחר טוב פק"ד) עה"כ (תהלים ק"ד, א') הוד והדר לבשת — נתן ההוד למשה, שנאמר: ונתת מהודך עליו, ונתן ההוד ליהושע וכו' אמר ה' לעתיד לבא אני נותן שניהם למלך המשיח, שנאמר (תהלים כ"א, ד') הוד והדר תשובה עליו, ולא

למלך המשיח בלבד, הוא נותן, אלא לכל מי שהוא יגע בתורה, וכן אמרו בזה"ק (ח"ג — רכ"ג, ב') ונתן ההוד למשה, הה"ד ונתת מהודך עליו, והיינו דוד — גילוי אור הגנוז.

רש"י

2

(כ) ונתתה מהודך עליו. זה קירון עור פניו: מהודך. ולא כל האור נמאנו למדן פני משה כחמה ד פני יהושע כלכנה: למען ישמעו כל עדת בני ישראל. עיניו נוראן בו כבוד ה' ויכלה כדכך שנוהגין כן:

4 אהל כנסת

מקור הדבר בגמרא (ב"ב עה.): "ונתתה מהודך עליו, ולא כל הודך, זקנים שבאותו הדור אמרו, פני משה כפני חמה פני יהושע כפני לבנה, אוי לה לאותה בושא אוי לה לאותה כלימה". ותמהו המפרשים, איך אמרו זקנים מאמר כזה שיש בו בהשקפה ראשונה בושא גדולה ליהושע שלא הגיע לגדולתו של משה רבינו.

קצא

הטוב

פרשת פינחס

5 שמן

וקצת קשה לי להבין לשון הכתוב, ונתתה מהודך עליו, דמה שייך לתת מאחד לשני, דהלא זהו מה שהוא זיו שלו, ולא שייך נתינה בזה. ואולי

תרסא

משה

פנחס

6 באר

הוד — אור התורה הנובע מאור הגנוז

בא וראה כי אותו ההוד שהיה למשה רבינו ע"ה, ונצטוו לתת ממנו ליהושע בן הוד אור התורה, היינו לכיוון לאמיתות של תורה, שהרי כתבו התוס' (שבת פ"ח, א' שני כתרין) בביאור מה שאמרו (שם) בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע

או ששים רבוא של מלאכי השרת לכל אחד ואחד מישראל, קשרו לו שני כתרין, אחד נגד נעשה, ואחד כנגד נשמע. שני כתרין, של הוד היו, לפיכך כשנטלם משה קרן עור פניו.

וזה שביקשו המלאכים בעת קבלת התורה (שם ב') מה אדיר שמך בכל הארץ, אשר נה הודך על השמים, כי התורה היא המקום שבו נגנו האור הגנוז בעת בריאת העולם. מ"ש הדגל מחנה אפרים", בשם זקינו רבינו הבעש"ט ז"ע (בראשית) "וירא אלקים את האור כי טוב, ואיתא במדרש כי טוב לגנוז וגנוז לצדיקים, ובו משתמשים בכל דור דור, ושמעתי מא"י נ"ע וללה"ה, היכן נגנו האור ההוא ואמר שהש"ת גנוז בתורה, ולכן שמשמים צדיקים בכל דור ודור באור ההוא, היינו ע"י התורה שיש בו אותו האור יוכלו להשתתף בו מסוף העולם ועד סופו, כמו שראו עיני ממש כמה מעשיות וכו' כהנה וכהנה אשר קצרה היריעה מהכיל, אשר השתתף ממש מסוף העולם ועד סופו, הכל היה על ידי אותו אור שנגנו בתורה".

ומקור לדברי קדשו נמצא במה שאמרו (וזהר חדש פ"ה, א') דא אור קדמא דאקרי טוב, דכתיב: וירא אלקים את האור כי טוב, את האור בגימטריא בתורה דאתקרי לקח טוב, והנה התורה עצמה קרויה "אור", כמ"ש (תענית ז', ב') אין אור אלא תורה, שנאמר משלי ו', כ"ג) ותורה אור.

ולפיכך אמרו (גדה ל', ב') למה הולד דומה במעי אמו וכו', ונר דולק לו על ראשו, צופה ומכניס מסוף העולם ועד סופו, שנאמר (איוב כ"ט ג') בהלו נר על ראשי וגו', מלמדנו אותו כל התורה כולה, ומצינו עוד (וזהר חדש ע"ה, א') ונר יהיבת על רישיה לליליא וכו' ועמדת דנהורא בימא וכו', שנאמר: כי נר מצוה ותורה אור, ואולפא ליה כל אורייתא, ואולפי ליה כל פיקודי.

In order to influence his followers and the people at large, a *tzaddik* must possess all three of these qualities:

Glory (הוד) — This is the ability to transmit Torah with precision and accuracy, and to instruct people how to act by giving them useful explanations of each *halachah* and custom so that they will follow the teacher's model intelligently, even when he is not available to be consulted. In a sense, this quality is the opposite of splendor, which inhibits the student from doing wrong only when the *tzaddik* himself is present, but in his absence the student is again left open to the inducements of his evil inclination. Glory, on the other hand, transforms the student into a greater creature and stays with him wherever he goes. Thus, the Sages relate (*Bava Basra* 75a) that after Moses imparted of his glory to Joshua, Joshua's face shone by itself like the light of the moon (as compared to Moses', which was like the light of the sun)

ולכן נקרא בית המקדש בשם "הוד", כמ"ש (ברכות ג"ח, א'). והיינו גילוי אורה של תורה, שהוא בבחינת רוח הקדש, לפי שיניקת הנבואה היא מבית המקדש, כמ"ש בנבואה "ח"א — ר"ג, א') עה"כ (ישעיה כ"ב, א') משא גיא חיוון — דא שכונתא דהות במקדשא, דכל בני עלמא מינה ינקין וינקין דנבואה, וכן מצינו (פתיחתא דאיכה רבתי כ"ד) גיא חיוון — גיא שכל החושים עומדים ממנה, והוא כמ"ש (ירושלמי סוכה פ"ה, הל' א') למה נקרא שמה שואבה שמשם היו שואבים רוח הקדש. ועל כך שמו של המקדש הוא מוריה — שמשם הוראה יוצאה לעולם, כמ"ש (בראשית רבה פ"ה), בשם שהמקום היה מסוגל להנצל מטעויות, כמ"ש (סנהדרין פ"ו, א') בענין זקן ממרא, מלמד שהמקום גורם. הרי שנתנית ההוד ליהושע, היא גילוי אור הגנוז, לכיון לאמיתה של תורה, ודבר זה הוא שמסר משה ליהושע, והוא שאמרו (אבות פ"א) משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע, (ועיין זוה"ק ח"ב — קל"ז שהכונה לחושבע"פ) היינו שהאיר עיניו במאור של תורה, שעל ידו יזכה להורות את ישראל ולכוין לאמיתה.

ספורנו

צויר על המינוי, כמו וצויר לנגיד ולמן היום אשר צויתי שורה בחיך שיתחילו לנהוג בו כבוד, למען ישמעו, וטעם שופטים: נתת מהודך עליה, וד מלכות תן לו איה

14

הסתפקות במועט, אמנם מדה טובה היא אצל גשמיות, אבל מדה רעה היא אצל רוחניות. עצם העמדת המציאות הקיימת מול הפוטנציאל וה"בכוח", גורמת בושה וכלימה.

פעמים שהננו תובעים מבן ישיבה הישגים גדולים יותר, והלה עומד תמה בפנינו, ובפיו טענה: וכי אינני טוב מהרבה אחרים, וכי יש למר טענות כלפי לימודי, והלא ממלא הנני אחר כל הסדרים, ומדוע באים אלי בטענות ובזעף, יותר מלהרבה אחרים, שלדעת הכל, יש לבוא אליהם בטענות חמורות מאלו. מדוע אינני רואה טוענים כלפי כל אלו, ורק כלפי טוענים וטוענים?...

ואנו בשלנו: אנו זוכרים אצלך תקופות טובות מאלו הנוכחיות, אנו ראינוך בהתמדתך, בשקיעתך בים התלמוד, בחידושך, ביצירותיך, בעמלך.

נכון, כי אין לנו לכאורה טענות כלפי ההווה מצד עצמו, אבל אנו שראינו ונוכחנו ביכלתך, איננו יכולים שלא לטעון כלפיך, כי רחקת מן הפוטנציאל שלך, כי אין ההווה מדביק את העבר, כי יכלתך גדולה מניצולך העכשוי, ועל כל זה אנו תובעים וחייבים לתבוע, שכן אוי לה לאותה בושה ואוי לה לאותה כלימה.

זקנים שבדור שראו עד היכן גדולתו וגבהותו של מנהיג בישראל, אינם יכולים שלא להתמלא בושה, ואוי לה לאותה בושה.

15 154 RABBI FREIFELD SPEAKS

A person is born. He grows up. He encounters different situations and experiences. He develops a relationship with life and creates a personal world for himself. And he wonders, what is the purpose of it all? What is he meant to be doing?

In order to answer these questions, we have to recognize that every person is unique, a world unto himself utterly unlike any other. The human species is the pinnacle of creation, the high point of the whole cosmos. There is no creature in the cosmos that in any way resembles humankind. And within humankind, among the billions and billions of human beings that inhabit the surface of this planet, no two individuals are identical or even alike.

You don't have to be a genius or a philosopher to recognize the uniqueness of every individual. Sure, we all have eyes, ears and noses, but we are, each and every one of us, an entire world that has its own set of raw materials, its own experiences, its own situations, its own circumstances, its own relationships, its own strengths and shortcomings, its own fears, its own aspirations.

11

שיחות עבודת לוי ז"ל זי"ע

הזקנים הכירו את משה בצעירותו

ב) בספר עליות אליהו (בהערה כ') כתב לפרש בשם הגאון רבי חיים מוואלאזין שהצעירים לא הכירו את משה רבינו בצעירותו.

שהרי הם הכירו את משה רבינו רק כשהיה זקן, ולכן צעירי הדור יכולים לטעות ולומר שמשה רבינו הגיע לדרגה של "פני חמה" רק בימי הזקנה, וכשיגיע יהושע לימי זקנה אז יהיה גם הוא דומה לפני חמה, ובאמת אין כל כך הבדל בין משה רבינו ויהושע. אולם הזקנים שבאותו הדור הכירו את משה רבינו בצעירותו, והם ידעו שגם בצעירותו היה פניו דומה לפני החמה, ואין זה מדריגה שהגיע אליה רק בימי הזקנה, ולכן הם יכולים להכיר שיהושע לא יגיע לעולם למדרגת משה רבינו, וממילא רק הזקנים אמרו "אוי לאותה בושה אוי לאותה כלימה".

13 ברכת פנחס מרדכי שסא

— מהי הבושה. וכי רגיל הדבר או מצוי, כי פניו של מישוה נראים כפני לבנה? האם נמצא עוד מישוה בכל הדורות שפניו כפני לבנה?

מדוע לא נשמח על עצם המציאות שאין דוגמתה, שאדם יגיע לידי דרגה כזאת, שפניו יזרחו כפני לבנה? כמה היינו אנו שמחים אילו נתקלנו בפנים זורחות ככוכב, או למטה מזה. ויהושע שפניו זרחו כפני לבנה, גרם למפח נפש, לבושה, לכלימה, ולספיקת כף אל כף לאמור "אוי לאותה בושה". אתמהא.

ללמדך, כי גם כאן חננו נוכחים, בהתרחקותנו מן האמת ומן ההסתכלות הצרופה. שכן, כשהנך נוכח בכוחו הפוטנציאלי של אדם, הופך הדבר למינימום של שאיפה, והשוואה האמיתי לא יניח ולא ישקוט עדי יגיע למיצוי בוחרתו.

זקנים שבאותו דור, שעקבו אחר שיאי גבהותו של מנהיגם של ישראל, שנוכחו אחר דמותו של רבן של ישראל, לא נחו ולא שקטו, והיו בטוחים בצדק, כי זוהי אמת המדה האמיתית. כי כך צריך וחייב להראות מנהיג בישראל. וכל זמן שלא תתמלא השאיפה, ותוקפת אותם בושה וכלימה, על מיעוט הדמות, על המרחק ממיצוי השאיפה.

אמנם כן, אוי לה לאותה בושה ואוי לה לאותה כלימה.

אלו שאינם מתמלאים בושה וכלימה, אין זאת מתוך עין טובה. כמו כן, אלו המתמלאים שמחה על כל הישג, אין זאת מחמת חסתפקות צודקת במה שיש, אלא מתוך חסרון הכרה במהותו של אדם, בכוחותיו. אין זאת אלא מחמת צרות עיני ביכולתו של אדם, וחוסר שאיפה למצות את הניתן למצות.

The Almighty made us different, because He wants each human being to engage the world as an artist, a sculptor whose mission is to use his particular skills to mold his particular raw materials into a living work of art. That is our purpose here on this earth, to make our lives into living works of art. Everything in this world can be used to form and decorate the vibrant art of a human life. Everything in life, every deed, action and circumstance, can be construed to be forbidden, permitted or holy. And the synthesis of all these elements, integrated and intertwined, coalesce into one composite image that is the sum total of our lives. We are the artists, the sculptors, the creators of the living works of art that will emerge from our time spent

on this earth, and it is our responsibility that what we produce is a *kevod shamayim*, a testament to the glory of Heaven.

We have to understand, however, that in order to be creators we need to forge a bond with the Almighty, the source of all Creation. There is not a blade of grass, a grain of sand, a microscopic atom that is not sustained by the divine will. Therefore, in order to create a beautiful work of art out of all the raw materials we are given, we need *siyata dishemaya*, Divine Assistance – and we can get it! A person is the crown jewel of creation, the Almighty's own handiwork. A person – every person! – is the most exalted being in the cosmos, and he has access to *siyata dishemaya*.

But in order to take advantage of this hope, a person has to believe in himself. He has to believe in the immense opportunities and possibilities that are within his grasp. If he thinks of himself as useless, a loser, he will float through his life and waste his time.

I once saw in an old chassidische sefer that when a person gets up in the morning the first thing he should think about is Olam Haba, the Next World. He shouldn't think about a cup of coffee. He shouldn't think about his problems and responsibilities. He should think about Olam Haba, the Next World.

There is a profound message here. A person is sleeping and he wakes up. His day is about to begin, and the tone will be set by his attitude towards what is coming. He can think, "All right, here we go again, another boring day full of toil and trouble." What kind of a day do you think he is going to have? He is defeated before he has even started.

קס

י"ס

(P) 610-6

22 באר

לאותה כלימה, ולפי האמור יש לבאר, דמשה רבינו שהיה במדרגה של הזדככות חומריו עד שלא היה חוצץ כלל בין גופו לנשמתו, כמו שהובא לעיל משל"ה ונפש החיים ישכ"ה בוה"ק, והיה כולו מאיר ומבהיק בעצם, לכן דימוהו לפני חמה, שהוא גוף מזהיר ומאיר בעצם, אולם יהושע דא היה במדרגה זו כמשה שנזכר - חומריו לגמרי ועל ידי דביקותו במשה שלא מש מתוך האהל, וזה לקבל ממנו אור זהו בבחינת הלבנה שמקבלת אורה מהחמה, ובבחינה זו דימוהו לפני לבנה, ולפי המבואר דהיתה בקשתו של משה מהקב"ה שימנה עליהם מנהיג כזה שיוכל להלך כנגד רוחו של כל אחד ואחד, ושיוכל להשפיע להם צרכיהם הגשמיים, כי משה רבינו מרוב הזדככות חומריו לא היה יכול לרדת ממדרגתו

רבינו בחיי אומר בספר "חובות הלבבות" כי הכלל הוא שכל אחד נתבע לפי הכרתו מצא לפי זה שאדם המתקשה בלימודו מצד כשרונותיו, ובכל זאת מתייגע עד שמבין, בא ידי כך מצד הכרתו הנעלית שעליו לשלם את המחיר המלא עבור השגת התורה. לעומת זאת, מי שמצד כשרונותיו המעולים למד את כל המסכת בזמן קצר ורוצה לפטור עצמו מחובת הלימוד בטענה שהוא יודע יותר מחברו – טועה בהשקפתו, הואיל וממנו תובעים

משל למה הדבר דומה? לשני אחים שירשו את אביהם. האחד קיבל סך של מאה אלף קלים ואחיו קיבל רק אלף. הלך הראשון ובזבז מעותיו על תענוגות העולם והשאיר גצמו רק אלפיים שקלים. אף על פי שבפועל הוא עדיין יותר עשיר מאחיו, בכל זאת טענה נגדו גדולה ביותר, מדוע פיזר את חונו על תאוותיו?

הוא הדין לגבי בעל הכשרון. אם הוא מבזבז את כשרונותיו על דברים בטלים ושתמש לצורך לימוד התורה רק בחלק מהם, אזי הטענה עליו גדולה.

לפי זה יובן היטב ענין בניו של משה רבינו ויהושע. יתכן אמנם שהם היו במדרגת יהושע במה שנוגע לידיעת התורה. אך מכל מקום כיון שלא השתמשו בכל כוחם וכשרונם נמר עליהם "ישבו להם ולא עסקו בתורה". (כמובן בתביעה לפי מדרגתם ולא כהבנה וטעה שלנו מה זה לא לעמוד בתורה) אצל יהושע מודגש ענין ניצול כוחותיו: "יהושע יבא שרתך וכו' והיה משכים ומעריב וכו'". "והוא שרתך בכל כוחו", דהיינו ניצל הכל לכן מר עליו – "נוצר תאנה יאכל פריה".

אלמלי גילה הקב"ה למשה את דעתו על בניו, היה משה רבינו סבור שבניו השתמשו ל כוחותיהם להשגת התורה כנדרש. מכאן עלינו ללמוד עד כמה צריכים אנו לחשוף עצמנו בנוגע לאי מיצוי כוחותינו. חובתנו לחשוף תמיד שמא אין אנו ממצים את כל כוחותינו להשגת התורה שעליה נאמר "ארוכה מארץ מידה ורחבה מני יס".

19 טעם פרשת פנחס דעת קמז
ר' שנירין (שניא)

ופירש"י "ולא כל הודך. נמצינו למדים פני משה כחמה ופני יהושע כלבנה. ובגמ' (ב"ב עה.) זקנים שבאותו הדור אמרו פני משה כפני חמה פני יהושע כפני לבנה, אוי לה לאותה בושא אוי לה לאותה כלימה, ולא נתפרש מהו הכושה והכלימה שבכאן, ובספרי המוסר נתפרשה הכושה והכלימה למעט מעלתו של יהושע, שלא האיר מעצמו אלא קיבל אורן ממש רבו ולא הוסיף מדיליה כלום, וכלבנה שאינה מאירה כי אם מבהיקה מאור החמה הזורח עליה.

ועוד נראה לבאר כי הנה יהושע לא זכה בעיקר למעלתו והשגתו בתורת משה כי אם על ידי השמוש ששמש את רבו, ועל כן לא נתעלה ביותר להיות כמשה ממש שלא נתייגע בעצמו בעמלה של תורה כמשה רבו, וזכה רק במה שהושפע ממש בשמשו אותו וזהו אוי לה לאותה בושא, שלא הגיע למעלה עליונה בידיעת התורה שאין זוכין לה אלא בעסק התורה ממש.

20

ובספרי חסידות פירשו בזה כי על הזקנים שכדור ליבוש ולהכלס, כי לא יזכה מנהיג ישראל להתעלות אלא לפי מעלת ישראל שבדורו. ואם לא זכה יהושע לפני חמה כמשה, הרי הקולר תלוי בצואר אנשי דורו, ולא עליו תלונותיהם.

21 נחמ 31 - ר' אקס (P)

כלימה. מאמר זה יבואר היטב ע"פ מה שמובא (ב"ר כד, ב): "הראה הקב"ה לאדם הראשון דור דורשיו, דור דור וחכמיו, דור דור וסופריו, דור דור ומנהיגיו". בכפילות המלים דור דור אצל כל אחד מהם סימן הקב"ה לאדה"ר, שכל דור יעמוד בראשו אישים שבהם משתקפים המהות והאיכות, הצורה והדיקון של הדור שביניהם. דור גדול יוציא אישים גדולים, ואילו דור קטן יוציא אישים קטנים, האישים הסגוליים יציגו את הבבואה של הדור בו יכהנו, וכאשר הזקנים שבאותו דור שידעו את משה, האריכו ימים וראו את יהושע, מנהיג הדור שבה אחריו אמרו, אוי לה לאותה בושא, אוי לה לאותה כלימה, שהדור שבה אחר סילקו של משה כה ירד בערכו מהדור שלפניו, עד שלא היה מסוגל להוציא מקרבו מנהיג בשיעור הקומה של משה.

הנעלה להשפיע צרכיהם החומריים, ולזה טען לפני הקב"ה, אחרי חטא המתאבנים, שלא יוכל לרדת ממדרגתו להשפיע להם בשר שהוא מאכל גשמי, כמבואר לעיל באורך מדברי גדולי המפרשים ע"פ הוזה"ק, ומתוך שהמרו את רוחו ויבטא בשפתיו, לכן נתמנה עליהם יהושע שהוא יוכל להיות יותר קרוב אליהם, — ולכוננה זון התאבנו זקנים שבאותו הדור ואמרו, פני משה כפני חמה שהוא זך ומזוכך מכל חומר ומבהיק בעצם עצמותו, ויהושע אינו במדרגה זו כמשה, אלא שקיבל ממנו אור זהיר, ופני יהושע כפני לבנה, ומה שנתמנה עליהם יהושע ולא היו יכולים להיות תחת הנהגתו של משה, הוא מצד ירידת הדור, ושלא היה משה יכול לרדת למדרגתם להשפיע להם צרכיהם החומריים, נמצא שמצבם הם גרם להם כל זה שלא זכו למנהיג כמשה שהיה לו פני חמה, והיו צריכים למנהיג כיהושע שהוא בבחינת פני לבנה, ועל זה אמרו, אי לה לאותה בושא אי לה לאותה כלימה, היינו שנצטערו ונתביישו על שירידת הדור גרמה להם שלא זכו להמשיך להיות להם מנהיג כמשה שיהיה כפני חמה.

פרשת פנחס תש"ט ליקוטי מאמרים שבילי פנחס

ונראה לבאר הענין הזה, כי כאשר נדייק כמה שדקדק הקב"ה לומר למשה: "ונתתה מהודך עליו", אשר מכך משתמע: "מהודך ולא כל הודך", הרי מבואר מזה כי בעצם אם משה היה רוצה למסור ליהושע את כל הודו כמדליק נר מנר, היה יהושע מסוגל לקבל ממשה רבואת כל הודו והדרן, אלא שהקב"ה הוזהירו: "ונתתה מהודך עליו, ולא כל הודך", לפי זה צריך ביאור מדוע באמת הוזהיר הקב"ה את משה שימסור ליהושע רק מהודך ולא כל הודו.

ויש לומר הביאור בזה, על פי מה שדרשו בגמרא (ערכין יז.) על הכתוב (תהלים כד ו): "זה דור דורשיו מבקשי פניך יעקב סלה, פליגי בה רבי יהודה נשיאה ורבנן, חד אמר דור לפי פרנס וחד אמר פרנס לפי דורו". וזהו שכתב ב"נועם אלימלך" (פרשת קרח ד"ה ויאמרו אליו): "דאיאת במדרש (ב"ר כד ב) שהקדוש ברוך הוא הראה לאדם הראשון דור דור דורשיו כו', דור לפי דורשיו ודורשיו לפי הדור, והיינו אם הדור צדיקים גם הדורשנים צדיקים".

כאשר נתבונן נראה שעל כך התפלל משה רבינו בפרשתנו (במדבר כז טז): "פסוק ה' אלקי הרוחות לכל בשר איש על העדה, אשר יצא לפניו ואשר יבוא לפניו, ואשר יציאם ואשר יביאם, ולא תהיה עדת ה' כצאן אשר אין להם רועה". ופירש רש"י: "אלקי הרוחות, למה נאמר, אמר לפניו, רבונו של עולם, גלוי לפניך דעתו של כל אחד ואחד ואינן דומין זה לזה, מנה עליהם מנהיג שיהא סובל כל אחד ואחד לפי דעתו".

"מהודך ולא כל הודך"

לפי ערך הדור

מעתה יש לומר כי זהו שאמר הקב"ה למשה: "ונתתה מהודך עליו, ולא כל הודך", כי באמת מצד יהושע היה מסוגל לקבל את כל הודך, אולם הסיבה לכך שאני מצוה שלא תמסור לו כל הודך היא: "למען ישמענו כל עדת בני ישראל", שמצד דורו אין מן הראוי שיקבל כל הודו של משה, כי אז יהיה גבוה מדאי להנהיג אותם לפי ערכם.

וזהו ביאור מאמרו: "ונתתה מהודך עליו, ולא כל הודך", כי אין הדור ראוי לכך, "זקנים שבאותו הדור אמרו, פני משה כפני חמה פני יהושע כפני לבנה, אי לה לאותה בושא אי לה לאותה כלימה", כלומר אי לאותה בושא וכלימה של הדור, שמחמת ירידת הדורות לא זכה יהושע להיות פני חמה כמשה אלא פני לבנה.

ומצאתי סימוכים לרעיון זה ב"אור יצחק" להרה"ק רבי יצחק מראדוויל זי"ע (הקדמה ד"ה וגם שמעתי) וזה לשון קדשו:

❖ "שזה נודע שכביכול ברוך הוא הוא הנותן לכל דור דור צדיק כפי הראוי, והראיה שאמרו חז"ל שפני משה כפני חמה ופני יהושע כפני לבנה, ופירש רש"י ז"ל שכתוב ונתת מהודך עליו ולא כל הודך, וקשה למה לא צוה שיתן לו כל הודו, אך במשל כשמדליק נר אחד או שלשה יכול לראות היטב כל מה שרואה, אבל כשמדליק אבוקה גדולה אינו רואה כלום מגודל האור.

❖ כך הוא הענין, דור המדבר היה דור דעה כזו שכביכול ברוך הוא דיבר עמהם פנים אל פנים, היו יכולים לקבל האור של משה, אבל הדור של יהושע שהיה אחר משה, לא היו יכולים לסבול האור של משה, לזה צוה הש"ת למשה ואמר, ונתת מהודך עליו ולא כל הודך כפירוש רש"י ז"ל.

אלא שעתה ראוי לבאר, מהו השינוי בעבודת ה' שחל בדור של הנכנסים לארץ ישראל, אשר כתוצאה מכך היה שינוי גם במהות המנהיגים, כי במדבר זכו למנהיג כמשה רבינו ולעומת זה בארץ ישראל זכו רק למנהיג כיהושע, זאת ועוד מהי ההגדרה של הקצין שבדור בעבודת ה', בין משה רבינו שהיה "פני חמה" ליהושע שהיה "פני לבנה".

משה רבינו מסר ליהושע

משני קרני הוד

נקדים מה שפירש רש"י: "ונתתה מהודך עליו, זה קירון עור פנים", מבואר מזה כי הודו של משה שהשפיע ליהושע הוא קרן אור פניו, ועל כך אמר לו הקב"ה: "ונתתה מהודך עליו" - "מהודך ולא כל הודך". והנה מצינו על כך ביאור ב"תורת חיים" (ב"ב עה), על פי מה ששינוי בגמרא (שבת פח.):

❖ "דרש רבי סימאי, בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשבע, באו ששים ריבוא של מלאכי השרת לכל אחד ואחד מישראל, קשרו כל שני כתרין [מזוי השכינה, רש"י], אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשבע, וכיון שחטאו ישראל ירדו מאה ועשרים ריבוא מלאכי חבלה ופיקוקם, שנאמר (שמות לג ו) ויתנצלו בני ישראל את עינים מהר חורב...

❖ אמר רבי יוחנן, וכולן זכה משה ונטלן, דסמיך ליה (שם ז) ומשה יקח את האהל, [לשון בהלו נרו, והוא היה קירון אור פניו]. אמר ריש לקיש, עתיד הקב"ה להחזיר לנו, שנאמר (ישעיה לה י) ופדויה ה' ישוּבוּן ובאו ציון ברנה ושמחת עולם על ראשם, שמחה שמעולם על ראשם". וכתבו התוספות (שם):

"שני כתרין, של הוד היו, לפיכך כשנטלם משה קרן עור פניו".

והנה כבר הזכרנו מה שהתפלל משה רבינו: "פסוק ה' אלקי הרוחות לכל בשר איש על העדה", ופירש רש"י: "מנה עליהם מנהיג שיהא סובל כל אחד ואחד לפי דעתו", אומר על כך ה"תורת חיים" רעיון נשגב, כי מה שזכה משה רבינו להשיג כל אחד ואחד מישראל לפי דעתו, הוא מחמת שקיבל מהם כל אורות הכתרין, שמהם קרן אור פניו, ומכתרים הללו שהיו תחילה אצל כל אחד מישראל השיג אותם.

זכות משה רבינו

והנה להנהיג זה בחר הקב"ה את משה רבינו שגם הוא פרש מכל עניני עולם הזה, כמו שמצינו (שבת פז.) שבשעת מתן תורה פירש מאשתו והסכים הקב"ה על ידו, לכן מצינו (תענית ט.) כי המן שירד לישראל שלא יצטרך לעסוק בעניני עולם הזה ירד בזכות משה, ויש לומר כי ענין זה נרמז בשמו של משה, שנקרא כן על ידי בתיה בת פרעה (שמות ב י): "ותקרא שמו משה כי מן המים משיתוהו".

והענין הוא על פי המבואר ב"שערי מדושה לרבינו חיים וויטאל (חלק א שער ב):

❖ "יסוד המים ממנו תאות התענוגים, כי כן המים מצמיחים כל מיני תענוג". ומאחר שעבודתו של משה היא בפרישה מכל עניני עולם הזה שהם מיסוד המים, לכן נקרא משה: כי מן המים משיתוהו". אולם יהושע בן נון נבחר להנהיג את הדור שנכנס לארץ ישראל, שהם כבר עבדו את ה' על ידי שעסקו בעניני עולם הזה לשם שמים.

ויש לומר שענין זה נרמז בשמו של יהושע בגימטריא (משלי ג ו) בכ"ל דרכיך דעה"ו, שמפסוק זה למדו חז"ל ונפסק בשלחן ערוך (א"ח סימן רלא) שצריך לעסוק בעניני עולם הזה לשם שמים, לכן כאשר הגיע הזמן של ישראל להיכנס לארץ ישראל נתחלפה הנהגתו של משה בהנהגתו של יהושע, כמאמרו (יומא לח:): "אין מלכות נוגעת בחברתה אפילו כמלוא נימא".

30 "אוי לה לאותה בושא"

אוי לה לאותה כלימה"

והנה ידוע כי ההבדל בין אור השמש לאור הלבנה הוא בכך, שהשמש יש לו אור מעצמו ואילו הלבנה אין לה אור מעצמה כי אם ממה שמקבלת מהשמש, וכאשר נתבונן נראה שיהו בעצם ההבדל בין עבודת ה' בתורה ומצוות, לבין עבודת ה' בעניני עולם הזה בבחינת: "בכל דרכיך דעה", כי התורה (משלי ג כו): "כפי נר מצוה ותורה אור".

❖ אולם העסק בעניני עולם הזה הנה מצד עצמם אין בהם שום אור, אולם אם כוונתו לשם שמים כדי שיוכל לעסוק בתורה כראוי, הנה אז הוא עובד את ה' גם בעת עסקו בעניני עולם הזה. נמצא כי עניני עולם הזה הם בבחינת הלבנה, שאין לה שום אור מעצמה כי אם ממה שמקבלת מאור השמש, כן אין לעניני עולם הזה שום אור מעצמם כי אם ממה שמקבלים מאור התורה, על ידי שמכוון האדם לעסוק בהם בבחינת הכנה לתורה.

וזהו שאמר חז"ל במתק לשונם: "ונתתה מהודך עליו - ולא כל הודך", כי היות שיהושע היה צריך להנהיג את דור ארץ ישראל שעבדו את ה' בעניני עולם הזה, לכן נצטווה משה

שישפיע על יהושע מהודך ולא כל הודו, שלא יהיה בבחינת משה שהוא דור המדבר היו בבחינת עולם הבא שאין בו אכילה ושתייה, כי דור שנכנסו לארץ עבודתם היא בעניני עולם הזה.

❖ "זקנים שבאותו הדור", שהיו במדבר וראו בעיניהם עבודת משה דור המדבר בפרישה מכל עניני עולם הזה, "אמרו פני משה כפני חמה פני יהושע כפני לבנה", כי משה הנהיג את ישראל בעסק התורה והמצוות בבחינת אור השמש, ואילו יהושע הנהיג את ישראל בעבודת ה' בעניני עולם הזה שהם בבחינת הלבנה שאין לה אור מעצמה, "אוי לה לאותה בושא אוי לה לאותה כלימה".

Rashi comments:

It seems to me that the student was escorting the teacher until the boundary at the mountain, past which he [Yehoshua] was not permitted to continue. From there Moshe ascended alone upon the mountain of God. Yehoshua set up his tent and remained there the entire forty days, for we find that when Moshe descended (ibid. 32:17), "And Yehoshua heard the noise of the people in their tumult" — we see that Yehoshua was not with them.

Yehoshua remained at the foot of the mountain alone for forty days so that he could be with Moshe the very moment that he would descend the mountain. Yehoshua did not want to miss the opportunity to be with his teacher the few minutes it would take Moshe to return from the mountain to where the Jews were encamped, lest he be deprived of even a single lofty teaching!

Why did Yehoshua not remain in the camp until the thirty-ninth day, since he knew that Moshe would not return until the fortieth day? The answer to this is that Yehoshua wanted to avoid the possibility of some unusual occurrence preventing him from returning to welcome Moshe. Therefore, he remained at the foot of the mountain all forty days. His prudence paid off, for on the thirty-ninth day the Jews worshiped the Golden Calf. It is quite possible that amid the tumult of that tragic episode, Yehoshua might have been prevented from going out to greet the leader who the people believed was no longer alive (see *Sh'mos* 32:1).

Yehoshua's faithfulness received Heavenly endorsement, for as the *Gemara* (*Yoma* 76a) relates, the *מן*, *manna*, fell at the mountain for Yehoshua throughout his forty-day sojourn there.

33 Perseverance and Prayer

In *Parashas Ki Sisa* (33:7), the Torah refers to an individual who went to Moshe's tent seeking the Divine word as a *מבקש ה'*, one who seeks [the word of] Hashem. Yehoshua was the classic *מבקש*, unrelenting in his clinging to his teacher and in his diligent guarding

of the fruit of Torah, as he toiled to attain an understanding of Torah in all its depth and breadth. Because he was such a *מבקש* he was privileged to succeed Moshe and to transmit Torah to the next generation.

The *Gemara* relates:

The Sages taught: "Twelve things were asked of R' Yehoshua ben Chananiah by the people of Alexandria [one of them being]: 'What shall a person do to become wise?' He replied, 'Let him persevere in study and minimize his business affairs.' They countered, 'Many have done so and have not been successful.' Then they should seek mercy from He to Whom wisdom belongs, as it is written, 'For Hashem grants wisdom; and from His mouth, knowledge and understanding'" [Mishlei 2:6] ... What is the conclusion? That one without the other does not suffice" (*Niddah* 70b).

It is impossible for anyone to fathom his own inherent potential for greatness. Who would have thought when Yehoshua was still young that he would one day become the leader of the Nation of Hashem? It is within the ability of every *ben Torah* to emulate Yehoshua in attaining a level of Torah knowledge and overall greatness that far surpasses his apparent capabilities and appears to be out of reach. Perseverance in study is the key. Included in this is *ameilus*, persistent diligent toil, and the utilizing of every moment — even a minute here or there! — to its fullest advantage. A good barometer of how dedicated one is to his learning is whether or not he begins his study sessions on time.

שפת חיים 5 פני 31

"איהו חכם הלומד מכל אדם"

רבינו יונה (אבות דא) ביאר את מאמרם ד"ל "איהו חכם הלומד מכל אדם שנאמר מכל מלמדי השכלתי", כי היודע את החכמות אם

אינו אוהב את החכמה איננו חכם אלא טפש הוא, אחר שאינו אוהב החכמה כי היא הרעת, נדעת זו לשון של דביקות, בר דעת היינו מי שיש לו דביקות אל החכמה, אם אינו אוהב את החכמה הוא טפש כי יש פירוד בינו לבין החכמה, אך האוהב אותה ומתאוה אליה אע"פ שאינו יודע כלום הרי זה נקרא חכם, שעל כל פנים ישיג אל החכמה אחר שחפצו ורצונו בה, וזה הלומד מכל אדם שאינו מתבייש לשאול מכל אדם. הרבינו יונה מביא לכך דוגמא מאדם שנאבד לו כלי יקר מתוך חשיבות הכלי אצלו אינו חס על כבודו ואינו מתבייש לשאול על הכלי ואפילו מילד קטן, כיון שכ"כ חביב לו ממונו, כך אדם שהוא אוהב את החכמה אינו מתבייש לשאול על החכמה מכל אדם - מכל מלמדי השכלתי.

זו היתה מעלתו המיוחדת של יהושע אהבת החכמה עד למדרגות של התבטלות מוחלטת. וזה הפתח להצלחה בלימוד התורה, עד כמה אדם ימוכן לבנות את עצמו על התורה, ועד כמה מוכן למסור את עצלותו על התורה, ומתוך אהבת התורה חוזר על מה שלמד רבות פעמים, לשמור על הידיעות שרכש אותם, (כדוגמת האוהב את החפץ דואג שלא יאבד), זה מביא אותו לאהבת חכמה ביתר שאת.

המפתח להצלחה ע"י שנוצאי מלבנו כל התענינות אחרת ואהבה אחרת מלבד אהבת התורה, וככל שנוכח יותר להתמסר לעמלה של תורה ככה תתפתח אצלנו יותר ויותר אהבת התורה, להיות בבחינת "חכם הלומד מכל אדם". אמנם זה תהליך של צמיחה במשך שנים רבות, אבל עכ"פ צריך לחתור בכיוון הנכון לעבר מדרגות אלו.

34

The *Gemara* cited above mentions *tefillah* as the other crucial ingredient for acquiring Torah wisdom. Note that the terminology used was not *יחפללו*, they should pray, but rather, *יבקשו רחמים*, they should seek mercy.¹ Simple prayer is not enough. One must beseech

the Heavens in the way of a true *מבקש*, to whom Torah is life itself. In the words of Rambam:

חיינו בעלי החכמה ומבקשיה בלא תלמוד תורה כמיתה חשוּבין.
The life of the masters of wisdom and its seekers without Torah is considered like death (*Hilchos Rotze'ach* 7:1).

שיחות מאמר פו מוסר שני R. Shurelivity (2f1)

ובספרנו פירש: "איש אשר רוח בו" בענין אחר, וז"ל: "מוכן לקבל אור פני ילק חיים, כענין "ובלב כל חכם לב נתתי חכמה" (שמות לא ו). והנה מדברי הספרנו נגלה לנו סוד הדבר מהי מעלה זו של "חכם לב", שמבואר בכתוב שצריך שיקנה ותה האדם בעצמו קודם שיתן לו הקב"ה חכמה, וכמש"כ "ובלב כל חכם לב נתתי כמה".

ומדברי הספרנו למדנו, כי "חכם לב" ענינו, מי שמוכן לקבל אור פני מלך יים, ור"ל מי שאינו מסתפק במה שיש לו, אלא כל כולו מבקש ושואף להתעלות תר ויותר, זהו "חכם לב" אשר זוכה שיתן ד' חכמה בלבו. וזו היתה מעלתו גדולה של יהושע, אשר בזה היה מיוחד יותר משאר בני דורו, כי לבקשת החכמה לו לא היה שיעור.

* Most commentators understand these words in the way of *Rashbam* (ibid.): "In such a brief time, the glory of [Israel's leadership] became so diminished! — for though Yehoshua was a prophet and leader like Moshe, he could not attain Moshe's glory."

The Chofetz Chaim, however, understood the elders' words in an entirely different sense. True, Yehoshua's luster paled beside the brilliance of Moshe. But they now realized that he was at least a moon, a reflection of Moshe's brilliance, and had outshone them all to become the nation's leader — though initially many others had seemed more worthy of this role. Yehoshua had surpassed everyone because he was the greatest of all. If only they had striven and struggled as he did! "*Woe for this shame, woe for this humiliation!*"

May we merit to follow in Yehoshua's ways and may our love for Torah be intense and everlasting.

40 אר' סו

1) ויש לפרש עוד כמה שאמרו בגמרא, זקנים שבאותו הדור אמרו פני משה כפני חמה פני יהושע כפני לבנה, אי לאותה בושא וגו', על כונה אחרת, דלאותה יש לדייק על הלשון זקנים "שבאותו דור" אמרו, דמהו הדיק שבאותו דור, דודאי קאי על הזקנים שבאותו דור ולא בדור אחר, וגם למה דוקא הזקנים אמרו כן, אולם להמבואר במדרש הנ"ל, דבגלל שיהושע שירת את משה, וגם התנהג בעניויות ושפלות (להתעסק בדברים הפשוטים הגשמיים, כגון סידור הספסלים ופריסת המחצלות וכדומה, ששימוש זה הוא שימוש של נער, כמו שכתוב ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל, היינו ששירתו בשירות הנאות לנער, לכן ניתן לו השכר הזה וזכה לכל הכבוד להיות מנהיג הדור, אבל לא כן עשו שאר חכמי זקני הדור, אלא שהיו מתנהגים בכבוד הראוי להם, ולזה אמרו זקנים שבאותו הדור, וכינוי זקן הוא כינוי למכובד, כמו "ב"מ ל' זקן ואינו לפי כבודו, היינו חכמי הדור שהיו מתנהגים כזקנים מכובדים, שלא טיפלו ולא טרחו בדברים הפשוטים ופחותים שאינם לפי כבודם, ועכשיו שראו מעלתו וגדולתו של יהושע שזכה לקבל את הוד פניו של משה רבו שהיה כפני חמה, ולהיות כפני לבנה, התאוננו אלו הזקנים על עצמם, על שהתנהגו באותו הדור כמדת ומנהג "זקנים", ולא כיהושע שהיה משרת, כנער, ועל זה היו בושים ונכלמים ואמרו, אי לאותה בושא אי לאותה כלימה, היינו שהם לא זכו למה שזכה יהושע להיות כפני לבנה, ולהאיר בהנהגתו את העם להיות המנהיג אחרי משה שהיה כפני חמה.

42

היתה היכולת לשמש את משה רבנו ולזכות בעושר זה — להגיע למעלה גדולה בנבואה ולחכמה שלמה, כשם שזכה יהושע. ואם לא זכינו לכך, הרי האשמה בנו, ולכן אי לאותה בושא, אי לאותה כלימה!

* יקח האדם מוסר ויתבונן, אם ירפה מעמל התורה ועל ידי עצלותו ישאר ריק מחלקי התורה שהיה בידו להשיגם כחבריו, כאשר מאור פניהם של חבריו יבחיך למעלה מאור תורתם, תהיה כלימתו רבה מאד, ואז כבר לא יהיה בידו לתקן. על כך התריע שלמה המלך: "וזכור את בוראך בימי בחרותך עד אשר לא יבוא ימי הרעה והגיעו שנים אשר תאמר אין לי בהם חפץ" (קהלת יב), ואמרו חז"ל: "אלו ימות המשית, שאין בהם לא זכות ולא חובה", שאז יתבטל היצר הרע מן הארץ, וכל אחד ישאר במדרגתו שהשיג...

ואכן מצינו ביהושע, שבשעה שעלה משה למרום המתין לו יהושע למרגלות הר סיני ארבעים יום (רש"י שמות כד יג), וכל כך למה. ונראה שהוא כדי שמיד עם רדת משה רבו מן ההר יוכל לשמשו וללמוד ממנו, ומשום כך עזב יהושע את ביתו ואת כלל ישראל, והמתין מ' יום למרגלות ההר, והכל כדי לזכות לשמש את משה כמה רגעים נוספים, כשיעור הליכה מהר סיני עד למחנה ישראל, כה גדולה היתה מידת בקשת החכמה של יהושע. [ונתבאר ענין זה בהרחבה במאמר נט].

[ומצינו גם במעשים טובים צריך האדם לשאוף ללא גבול, וכמו שאמרו חז"ל (תנא דבי אליהו רבה פכ"ה): "חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי, אברהם יצחק ויעקב", חייב זה נאמר לכל אדם, ואפילו הוא רחוק מאד ממעשי האבות, מכל מקום צריך ששיאפתו תהא להגיע למעשי האבות, ואז הוא זוכה להתעלות כפי ערכו].

ועומק הענין הוא, שאת בית הקיבול לחכמה, דהיינו בקשת החכמה, על האדם להכין בעצמו, ורק אז הקב"ה ממלאו, וכמו שנאמר: "הרחב פיך ואמלאהו" (תהלים פא יא), ופירש"י ובאבן עזרא: "הרחב פיך ושאל ככל שתוכל, ואמלאהו". "הרחבת הפה", שהיא יצירת בית הקיבול, מוטלת על האדם עצמו.

וזה כל עבודת האדם, להכין את הבית קיבול לחכמה. וגם עבודת המדות היא בכלל ההכנה לחכמה, שהרי אחז"ל (פסחים סו ב): "כל המתיהר אס חכם הוא חכמתו מסתלקת, כל הכועס אס חכם הוא חכמתו מסתלקת", בחסרון טוהר המדות אין האדם ראוי להיות "בית קיבול" לחכמה, וממילא חכמתו מסתלקת.

ומעין דבר זה שאת בית הקיבול צריך האדם להכין בעצמו מצאנו בנס השמן אצל אלישע, שהיתה האשה צריכה להכין כלים כאשר תוכל (מלכים ב ד ג), ורק אז נעשה לה נס ונתמלאו, וכשאמר הנער שאין עוד כלי, "ויעמוד השמן" (שם ו), כי אין הנס נעשה לאדם אלא כשהכין כלים לקבלו. וכן הוא בהשפעת החכמה על האדם, שאת "בית הקיבול" שלו לקבלת החכמה צריך האדם בעצמו להכשיר, וה"בית קיבול" הוא "בקשת החכמה" — "חכם לב", וע"י זה הוא זוכה לשפע רב לאין שיעור.

39 אוצרות פנחס התורה שיג

ביאר החיד"א זצ"ל (בספרו "חסדי אבות"): אמרו חז"ל שיהושע זכה להיות מנהיג הדור וממלא מקומו של משה, כיון שהיה משכים ומעריב בבית המדרש, היה מסדר הספסלים ופורס המחצלות (מד"ר פכ"א). כשראו הזקנים שבדור את פני יהושע שהבחינו כפני לבנה הבינו מה הפסידו מחמת הבושא והכלימה שהיתה להם לסדר את הספסלים והשולחנות בבית המדרש, התחרטו בליבם על עצמם אמרו אי לאותה בושא אי לאותה כלימה — שהיתה לנו אז בסידור בית המדרש.

נראה להוסיף על דבריו, דזהו כוונת חז"ל "כל המכבד את התורה גופו מכובד על הבריות" (אבות פ"ד), המבזה את כבודו מפני כבוד התורה זוכה להיות מכובד על הציבור, [מעין זה אמר רבי יוחנן מפני מה זכה אחאב למלכות כ"ב שנה? מפני שכיבד את התורה שניתנה בכ"ב אותיות (סנהדרין קב:)].

41

"החפץ חיים" זצ"ל מסביר את הדברים במשל: פלוגי שמע שבאחת ממדינות הים נתגלו אוצרות של אבנים טובות ויקרות, וכל הרוצה יבוא, יחפור ויטול, ויתעשר עושר רב. החליט הלה לנסוע, אלא שביקש לו מתלווים, פנה לכמה מידידיו, סיפר להם את העיסקה, והציע שישעו יחדיו, אך כולם סירבו להצטרף אליו, מחמת המרחק הרב וטלטולי הדרך, פרט לאחד שהסכים ונתלווה אליו.

כעבור כמה שנים, חזרו שניהם עמוסים אבנים יקרות ונתעשרו עושר רב. משראו זאת האחרים, נתקנאו בהם קנאה גדולה ונצטערו צער רב על שסירבו להתלוות אליהם ולזכות בעושר הגדול.

מעין צער זה הצטערו גם הזקנים שבאותו דור. משראו כי יהושע, שהיה כאחד מהם, זכה לגדולה כזו משום שנמצא במקום שיש בו אבנים יקרות, היינו — במחיצתו של משה, רבן של ישראל, הצטערו על עצמם: וי, וי, הרי גם בידינו

First Think

However, what leads to it in particular is contemplation of the serious nature of the service in which man is obligated, and the severity of the judgment in this regard. These few words of the Ramhal have enormous depth and meaning; I mention them almost every year on Rosh Hashanah before the *shofar* is blown. True, we must learn, but we must do more than that as well. We must also think, because what leads to Watchfulness is contemplation. Before anything we do, before any move we make, we must *think* about the enormity of our obligation to serve Hashem and His expectations of us. As a next step, we must then think of how severe the judgment will be if, God forbid, we should fail.

How Serious Is It?

We have a natural tendency to minimize the extent of our obligations: we pray and observe the *mitzvot* and do all the different things we know we should, and we get by. But all too often, it ends there. We do not stop to consider that Hashem expects us not just to "get by," but to invest our utmost. We do not realize that what is expected of us is not bare bones, but one hundred percent. We want to squeeze

through with our least, while what we should be giving is our best.

→ Rabbi Menahem Azariah of Pano explains that there are many levels in the service of Hashem. If we feel we have been *yotze yede hovah*, fulfilled our minimum obligation as defined by the *Shulhan Aruch*, we may see no need to exert ourselves any further to attain more meticulous standards of observance. However, he says, by the same token, in the World to Come there are also many different levels, of spirituality and reward. Each ascending level has its own entrance gate, which is guarded by an angel. The angel guarding the gate at the lowest level is named "*Hovah*." True, minimum observance is enough for admittance to the lowest level represented by *Hovah*, or in other words, to literally "get through the hands of *Hovah*." But much greater heights await us further on, as do many other "hands:" those of the multitude of angels guarding the gates of those higher levels. To attain these higher levels in the

The Pain of Lost Opportunity

And of this, our Sages, of blessed memory, said (*Baba Batra 75a*), by way of a parable, "This teaches us that each one is singled by the canopy of his fellow." In former times, it was customary to build a special structure called an "*ohel shel simchah*," a tent or canopy (*huppah*) of celebration, for a bride and groom. During the week of *Sheva Berachot*, the new couple would sit there with their family and friends and enjoy the singing, dancing, and other festivities unique to this special time. So too, on a

ולחכמה שלימה — כשם שזכה יהושע. ואם לא זכינו לכך, הרי רק אנחנו אשמים בזה, ולכן: אוי לאותה בושא אוי לאותה כלימה."

רעיון זה מובא ביתר הרחבה בספר "תורה אור" (פרק ט). שם מבחין ה"חפץ חיים" בין בושא לבין כלימה. בושא אינה נגרמת דוקא מכח מעשים שאינם מהוגנים. פעמים שהבושה באה כאשר עומדים מול מדרגות נשגבות של בני עליה, והבושה מתפרצת מתוך התבוננות ברום מעלת האדם הגדול. על בושא כגון זו נאמר שהיא אחד מסימניה של האומה הישראלית.

* ענין הכלימה, לעומת זאת, מובנו שאדם נכלם מדבר שהוא עצמו אשם בו. או שעשה מעשה שלא ייעשה, או שתובע עצמו על מעלה מסוימת שמסוגל היה להשיג אלמלי עצלותו.

וזה מה שאמרו בני אותו הדור. נגד פני משה היו מתביישים, מגודל רוממותו שאין להם שום יחס אליה. אבל מפני יהושע שהיה קרוב למדרגתם וזכה להאיר פניו כפני לבנה על ידי ששימש את משה רבינו, היו נכלמים, שהרי אלולי עצלות שהיתה בהם יכלו אף הם להגיע למדרגתו ולזכות לכבוד הזה.

* כך יקרה לכל אדם אם יתעצל מלעמוד בתורה בכל כוחו, ועל ידי עצלותו ישאר ריק מחלקי התורה שהיה בידו להשיגם כחבריו. כאשר מאור פניהם של חבריו יבהיק למעלה מאור תורתם, תהיה כלימתו רבה מאד, ואז כבר לא יהיה בידו לתקן. לאחר ביאת המשיח יתבטל יצר הרע מן הארץ וכל אחד ישאר לעמוד במדרגה אליה הגיע קודם בואו.

על כך התירע שלמה המלך: "וזכור את בוראך בימי בחורותיך עד אשר לא יבואו ימי הרעה והגיעו שנים אשר תאמר אין לי בהם חפץ" (קהלת יב) ואמרו חז"ל: — "אלו ימות המשיח שאין בהם לא זכות ולא חובה".

46 spiritual plane, in *Gan Eden* each *tzaddik* will dwell in his own *huppah*. What exactly this *huppah* will look like is directly contingent on the individual's level in the service of Hashem. No two structures will be identical, because no two people's accomplishments are identical; everyone shapes his own eternal reward. The problem is that everyone will see not only his own winnings, but those of the people around him as well. This is where things get uncomfortable.

For example, let us say Reuven and Shimon both did someone an identical favor. There was only one minor difference. Reuven did it with a sigh, perhaps rather annoyed at the time and trouble it involved, while Shimon did it with a smile, bringing joy to the recipient. If Reuven noticed the contrast at all, he probably considered it trivial. But this world's petty cash is *Gan Eden's* millions. The choicest of this world's prime real estate cannot begin to approach the most modest stake in the World to Come — and in this high return market, Shimon's extra smile earned him a palace for all eternity! Of course Reuven could have smiled too, and received a similar reward. It would have been very easy and very worthwhile. But Shimon did and Reuven didn't, and in the World to Come, it is too late to make amends. Shimon, and not Reuven, has the lavish *huppah* which could just as well have been Reuven's.

47 This realization, and the envy it engenders, is a merciless, burning, searing pain.

* I have often felt that this anguish is the true *Gehinom*. The blazes of Hell need not literally mean that we are tossed into a bonfire. It can be the blistering agony of sitting in *Gan Eden* and seeing what we could have achieved. Knowing that a petty lack of effort has cost us our closeness to Hashem, while the fellow who took the extra step basks happily in the Divine Presence, is the biggest *Gehinom* there is.

שם בגמרא בבבא בתרא, נאמר גם על אלו שנכונים בעולם הבא מחופתם של תבריהם, לשון זו של "אוי לה לאותה בושח אוי לה לאותה כלומה".

הם הם הדברים: משנכונים לאיו חופה מסוגל האדם להגיע, משנכונים עין בעין לאיו חופה אף הם עצמם מסוגלים היו להגיע, מתמלאים ממש בושח וכלומה: מדוע לא שאפתי אף אני, מדוע לא מלאתי אחר הפוטנציאל הגלום בקרבי. אוי לה לאותה בושח אוי לה לאותה כלומה...

כי חייב האדם לשאוף בכל כוחותיו להגיע לניצול כוחותיו. וכוחותיו עצומים הם, מסוגל הוא לגדלות.

זהו אושרו של אדם, לשאוף ולהגיע, לברוח מן הבושח והכלומה ולצעוד אל האושר האמיתי.

However, the burning pain he suffers in the World to Come will be because he sees himself as falling short of the perfection of the level which he could have achieved, just as his fellow man in fact achieved it. The agony will be over our lack of perfection - a perfection that we could have achieved,

had we only tried. Others did it. Why didn't we? It will be excruciating to face what we could have been as compared to what we are. This will not be the pain of crude jealousy. It will be the anguished awareness of our own shortcomings, and it will hurt.

יוסף

פרשת פנחס

משנת

רלב

ונראה בהקדם הגמ' (יבמות צו:) אזל ר' אלעזר אמר לשמעתא [דר' יוחנן] ביה מדרשא ולא אמרה משמיה דר' יוחנן, שמע ר' יוחנן ואיקפד, עול לגביה ר' אמי ור' אסי [לפייסן] וכו' הדר איקפד טפי, עול לגביה ר' יעקב בר אידי א"ל כאשר צוה ה' את משה עבדו כן צוה משה את יהושע וכו', וכי על כל דבר שאמר יהושע אומר להם כך אמר לי משה, אלא יהושע יושב ודורש סתם, והכל יודעין שתורתו של משה היא, אף ר' אלעזר תלמידך וכו'.

ולפ"ז י"ל דפני משה כחמה המאירה ומשפיעה, וגם משלו היה נותן דלפול התורה ניתן רק למשה (כנודים לח). והוא נהג טובת עין ונתנה לישראל, כחמה המאירה. - אבל יהושע היה רק כלבנה, דלית לה מגרמה כלום, ואורה מקבלת מהחמה, ומזה היא מאירה, והגם שזה לכאורה חסרון ביהושע, שאינו גדול כמשה המאיר בעצמו כחמה, מ"מ הרי זו מעלה לגבי ישראל בידעם כי רבם החדש הכל מה שדורש, הכל משל רבו הגדול משה רבינו, ואינו מחדש מעצמו. דאילו היה מחדש מעצמו, היו יכולים לפלפל אתו, אבל עתה שהכל שדורש הוא מפי משה, א"כ ה"ז כנאמר ע"י משה ואין להרהר אחריו.

ושפיר כ' רש"י שה' צוה למשה דוקא לתת עליו "מהדוך" ולא כל הודך, בכדי שיהיה רק כלבנה המאירה מהחמה, וממילא למען ישמעו כל עדת ישראל אליו, וינהגו בו כבוד ויראה כמון ממש, שהרי כל דברי משה מדברים מתוך גרונו. -

משא"כ אם היה נותן כל הודו עליו, והיה עושה חמה כמותו, אולי היו הזקנים מפללים בדבריו וממאנים לקבלם. אבל עכשיו שנתן רק מקצת הודו, א"כ זאת אומרת שהכל מה שאומר הוא תורת משה ממש, ומשה אמת ותורתו אמת.

ואולי זה שאמרו הזקנים אי לאותה בושח, שהערכנו את יהושע רק כפני לבנה, בשעה שאדברא זו היא מעלתו, סכל דבריו דברי משה רבו. - ואכן זו היתה עבודתו ודרכו של יהושע להיות בבחי' נער לא ימים מתוך האהל, ולקבל הכל מרבו.

אור ויחי יחל (פס) קא

ולא זו בלבד, אלא אף אם הגיע למדרגה או למעשה טוב איזה שהוא, יש שהוא נתבע ה לא הקדים לעשותו ושהה בעשייתו, וכמו שאמר חז"ל (יבמות מח:) מפני מה גרים בזמן זה מעתים ויסורין באין עליהן - מפני ששהו עצמם להכנס חחת כנפי השכינה, ואמר ר' הור ואתימא ר' חנינא מאי קראה ורות ב' "ישלם ד' פעלך וגר אשר באת לחסות" וגר. רש"י: אשר באת, שמירתה ולא איתרת ע"ש.

וכן מצינו גבי נח * (בראשית ח) כשעשה את המזבח אחר המבול והקריב עליו עולות, וכו': "וירח ד' את ריח הניחוח ויאמר ד' אל לבו לא אוסיף לקלל עוד את האדמה" וגר. י"שע"י זה שהקריב הקרבנות פעל שלא יבוא עוד מבול לעולם, והציל כל הדורות מכליון, ובהא אל התיבה וגר, היה לו לנח לבקש רחמים על העולם שלא יחרב ולא בקש, לכן יא"ו מי המבול על שמו - "מי נח" - כאילו נח הוא שפתח את ארובות השמים והוריד המבול על הארץ...

ומה צריך זכות ושכח יותר גדול לנח מזה שנכתב עליו כל הפרשה הזאת. אבל מה תומם על המראה הנורא שאנו רואים! שבאותו ברית עצמו שעשה הקב"ה עם נח, אותה שכונה שנשבע לו שלא יבוא עוד מבול לעולם, נתבע נח ביותר, שנאמר (ישעיה ח) מי נח זאת לי אשר נשבעתי מעבור מי נח עוד על הארץ, כן נשבעתי" וגר. ואמר ר' (והו"ק) שם בפסוק בא אלה וכל ביתו (ונו): למה נקראו מי המבול "מי נח" מפני שכשנאמר ובהא אל התיבה וגר, היה לו לנח לבקש רחמים על העולם שלא יחרב ולא בקש, לכן יא"ו מי המבול על שמו - "מי נח" - כאילו נח הוא שפתח את ארובות השמים והוריד המבול על הארץ...

הנה על כל כבוד חופה! אבל גם אש בחופה - שנכזה באש - בתוך חופתו עצמו! ומר: מכיון שהיה לך הכח להקריב קרבן ולהביא ע"י זה שהקב"ה לא יבוא עוד מבול הארץ, למה לא עשית כן מקודם, ומשום כך נתבע על זה נוראות, שקראו את מי המבול שמו לנצח! אוי לה לאותה בושח אוי לה לאותה כלומה! והרי למדנו דבר כמה יש לו דם לפחד בכל מעלותיו ומעשיו הטובים שמא היה יכול לעלות עוד יותר ולהתאמץ ויטף עוד חמיר. וכנאמר (משלי כח) "אשרי אדם מפתח תמיד", ואמר חז"ל (ברכות ס) ברי תורה כתיב!

אפשר לומר, דהודו של משה הוא מה שירד עם הלחות והנה קרן עור פניו, ואותו הקירון בא לו במדת ענותנותו, שנאמר ומשה לא ידע כי קרן עור פניו והיינו דלא הרגיש בזה שום התפעלות, וזה ה" צריך ללמד ליהושע דאף דנתמנה למנהיג של ישראל ישאר באותו ענינות שכד חמי משה ית ענותנות" דיהושע ודו"ק.

עטרה למלך (פס) אפס

"אני יוסף" - היא התוכחה. עכשיו נתגלה להם איך שטעו במהותו של יוסף, שלא ידעו כלום מרום ערכו, שה' אהבו ונשאו מעל כל בני דורו חוץ לדרך הטבע להיות מושל על כל ארץ מצרים ושלוחא דרחמנא לכלכל את כל העולם. ובעודנו נער ראה חלומות של נבואה שכולם נתקיימו במילואם. ולאישי הזה עשו מה שעשו... איום ונורא!

מוסר השכל: לכשיבוא הקב"ה ויוכיח כל אחד על טעותו בהערכת חבירו ובהערכת עצמו, ואיך שנתגאה עליו וזלזל בכבודו, אחרי שיראה אותו במדרגתו בעוה"ב וכל הכבוד ויקר שמעניקים לו בעוה"ב, הלא יהי' נכהל ונשתומם מפני הבושח והחרטה. מעשי בני אדם נסתרים, ורק